

LIBRIS | **Alexandru Mitru**
books

Legendele Olimpului

ZEII - vol. I

**Lucrarea a fost distinsă de Academia Română
cu premiul „Ion Creangă”**



ROLCRIS

Spre țărmurile Eladei.....	5
Zeița Gheea.....	7
Uranus își aruncă în temniță copiii.....	8
Cronos primește lupta cu Uranus.....	10
Zeus.....	16
Cronos se hotărăște să-și mănânce odraslele.....	16
Reea naște cel de-al șaselea copil.....	18
Înfrângerea titanilor.....	21
Metis pregătește o băutură fermecată.....	23
Ciclopții și hecatonhirii sunt eliberați.....	24
Zei se urcă pe muntele Olimp.....	26
Zece ani de război crâncen.....	26
Zei Olimpului.....	30
Zeus, Poseidon și Hades își împart între ei lumea.....	30
Fiicele lui Cronos capătă demnități în Olimp.....	32
Zeița cu ochii de azur.....	33
Trei feciori ai lui Zeus.....	35
Pruncii zeiței Leto.....	38
Fiica zeului Uranus.....	41
Luptele cu giganții.....	46
Năvala spre Olimp.....	47
Tifon.....	51
Fuga zeilor din Olimp.....	52
Șiretlicul lui Hermes.....	53
Prometeu.....	56
Fiul titanului Iapet îl creează pe om.....	57
Adunarea de la Mecona.....	58
Zeus rămâne păcălit.....	59
Prometeu le aduce oamenilor focul.....	61
Cutia Pandorei.....	63
Înlănțuirea lui Prometeu.....	67
Călătoria lui Zeus pe pământ.....	72
Plecarea spre Arcadia.....	73
În Frigia.....	75
Filemon și Baucis.....	76
O masă întinsă cu toată inima.....	78
Zei se arată cine sunt.....	80
Un stejar mândru, ce parcă-mbrățișează un tei în floare.....	81
Potopul.....	85
Stăpânul lumii cere pieirea oamenilor.....	86

Ploile se dezlănțuie.....	89
Râurile și marea încep să se reverse.....	90
Potopul încetează.....	93
Zeița Temis intervine.....	94
Deucalion are un vis ciudat.....	95
Din pietre se nasc noi oameni.....	97
Înșelăciunile lui Zeus.....	101
O flacără strălucitoare.....	102
O nimfă din cortegiul zeiței Artemis.....	103
Io e preschimbată în junincă.....	105
Monstrul Argus începe s-o chinuască pe Io.....	107
Zeus hotărăște moartea lui Argus.....	109
Io își recapătă vechea înfățișare.....	112
Răpirea Europei.....	114
Afrodita îi aduce mângâiere copilei lui Agenor.....	118
Hera și copiii ei.....	122
Pedepsirea Chelonei.....	122
Zeus a înșelat-o și pe Hera.....	123
Gelozia își arată colții.....	125
Hera pune la cale să-l răstoarne pe Zeus.....	126
Un dar amăgitor.....	127
Hefaios cere o răsplată mare.....	128
Slutul se însoară cu zeița frumuseții.....	129
Ticăloșia lui Ares.....	131
Palas Atena.....	134
Atena îmblânzește calul și le dăruiește oamenilor măslinul.....	135
Atica este inundată de zeul mărilor.....	137
Atena o pizmuește pe fata lui Idmon.....	139
Arahneea se ia la întrecere cu zeița.....	142
Zeița o preface pe fată în păianjen.....	144
Strălucitorul Apolo.....	147
Apolo își caută loc de templu.....	148
Nimfa Dafne se preface într-un copac.....	150
Fântâna Castaliei.....	153
Apolo află o veste neplăcută.....	154
Marsias este învins prin violențe.....	156
Artemis.....	161
Artemis pornește prin munți.....	162
Mânia cuprinde inima zeiței.....	163
Acteon e sfâșiat de câinii săi.....	165
Uriașul Orion.....	166
Două zeițe se ceartă pentru un muritor.....	169
O nouă constelație.....	170
Copila Letei devine necruțătoare.....	172
Zeița le săgetează și pe fetele Niobeei.....	174
Hermes.....	179
Un mic tâlhar.....	180

Un zeu bun la orice treabă.....	181
Pan	182
Zeul cel încornorat vrea să trăiască în Arcadia.....	183
Fiul lui Hermes făurește naiul	185
Nimfa Pitis	187
Afrodita	191
Zeus îi inspiră Afroditei o dragoste nesăbuită	192
Adonis	194
Crima lui Ares.....	195
Sculptorul sihastru.....	198
Artistul cioplește o fecioară din fildeș.....	198
Statuia prinde viață.....	200
Eros și Psiheea	204
Palatul fermecat.....	206
Se ivesc cele două surori	209
Psiheea îl pierde pe Eros.....	210
Psiheea pornește în căutarea soțului	213
Călătoria în ținutul lui Hades.....	214
Zeus hotărăște... ..	216
Poseidon și Amfitrita.....	219
Urmărirea nimfei.....	220
Mânia zeului sporește.....	221
Delfinii o pețesc pe Amfitrita.....	222
Ciclopul Polifem	225
Hades și Persefona.....	230
Un zeu mereu la pândă.....	230
Ixion și Sisif.....	233
Hades vrea să se însoare	235
Cora se întoarce la Demetra, dar... ..	239
Hestia și Demetra.....	244
Demetra la Eleusis	245
Demetra se arată în adevărata ei înfățișare	248
Triptolem răspândește agricultura	250
Regele Tesaliei doboară un stejar al zeiței.....	251
Demetra se sacrifică pentru tatăl său	254
Veselul Dionisos	258
Un copil născut de două ori.....	260
Genii întunecate se năpustesc în palatul din Teba	261
Regele și regina își pierd mințile.....	263
Fiul lui Zeus scapă cu viață.....	263
Penteu	264

Se povestește, în legendă, că lumea noastră cea de astăzi – pământul plin de flori și fructe, cu râuri limpezi și izvoare, Soarele, Luna, ziua, noaptea și vânturile, suflând rezezi – n-a fost întotdeauna astfel.

Lumea întreagă era-n haos, haos învârtelit și negru, fără hotare, fără formă. Însă, precum cântau poeții, din haos s-a desprins pământul. Pământul nostru larg și darnic. Iară pământul rupt din haos era însăși zeița Gheea.

Dragostea a unit-o pe Gheea cu cel dintâi bărbat, cu Uranus. Și el, Uranus, era cerul, cerul înalt și plin de stele.

Ce mult își iubea Gheea soțul!... Nu mai puțin o îndrăgise Uranus pe soția lui.

Ca să-i arate dragostea, zeul îi așternea pe frunte cununi de aur și lumină, atâta timp cât era ziua, iar noaptea o învăluia într-o hlamidă albăstruie, plină de aștri lucitori. O dezmierda cu ploii și vânturi, și nu se sătura să-i spună că ea va fi mereu a lui, cât o să fie lumea lume.

Iar ea se-mpodobește pentru Uranus și își puneă veșminte scumpe, pe care le țesea anume din frunze și din ierburi verzi. Își presăra în păr miresme din cele mai alese flori. Și îl privea cu ochii limpezi, strălucitori și azurii, ai lacurilor de cleștar.

La vremea sorocită, Gheea i-a dăruit soțului său șase feciori și șase fete, pe care i-a numit titani.

Primul născut a fost Oceanul¹ (sau Occeanos), acela care înconjură, c-un brâu de ape scânteietor, întregul Pământ. Celui din urmă i-au zis Cronos, și el era cel mai șiret, cel mai dibaci dintre titani.

S-au născut mai apoi ciclopii: trei frați, cu câte-un singur ochi așezat în mijlocul frunții. Aceștia erau meșteri buni și învățaseră să facă, într-un lăcaș de sub pământ, fulgere lucii, orbitoare, tunete grele, ce izbeau urechile ca un ciocan, și trăsnete nimicitoare.

După ciclopi s-au mai ivit alți trei feciori: hecantohirii sau centimanii, numiți așa fiindcă aveau pe trupurile lor uriașe câte-o sută de brațe lungi și monstruoase.

Peste un timp, frumoasa Gheea² avea să nască și alți prunci – unii cu forme-ngrozitoare, enormi, hidoși, necruțători.

Zeul Uranus avea darul de a putea citi-n viitor. Și-așa aflase că-ntr-o zi urma să fie răsturnat, din locul de stăpân ceresc, de către unul dintre feciori.

Din pricina aceasta dragostea lui față de Gheea pălea mereu. Și-nfricoșat, se frământa să afle-un mijloc potrivit ca să înlătore degrabă primejdia care-l pândea.

URANUS ÎȘI ARUNCĂ ÎN TEMNIȚĂ COPIII

Nu mai avea încredere în nimeni, nici măcar în soția sa. Și-atunci i-a chemat într-o seară pe toți copiii-n jurul lui și i-a zvârlit într-un afund, în prea întunecosul Tartar.

Dacă ar fi căzut din cer o nicovală pe pământ, îi trebuiau cam nouă zile și nouă nopți, zice legenda. Și tot atâta timp trecea, de-o azvârleai de pe pământ în mult prea mohorâtul Tartar. Acolo își făcuse zeul o închisoare cu porți grele. Trei ziduri o împrejmuiu, ziduri puternice de-aramă și-un râu cumplit de foc și smoală³.

Din închisoarea asta mare feciorii nu puteau ieși. Doar el, Uranus, avea cheia. Era deci liniștit stăpânul și bucuros că a scăpat de orișice amenințare. Îi zâmbea din nou soției sale și îi spunea că-i este dragă. Dar cum năștea un nou copil, Gheea vedea, plină de spaimă, că zeul i-l smulgea din brațe și-l închidea în temniță.

Mai înainte vreme, Gheea nu îndrăznise să încalce voia soțului ei Uranus și îndurase fără-o vorbă poruncile și silnicia. Acum însă îi era destul. Se mâniase-n sinea ei.

Cum? Ea-i năștea atâția prunci și n-avea parte de niciunul? Zăceau pe veci închiși în Tartar și n-avea dreptul să-i mai vadă? Nu. Asta nu putea zeița să-ngăduie la nesfârșit. Și-a rugat mai întâi bărbatul, cu umilință și cu lacrimi, să-i elibereze iar copiii din Tartarul întunecat.

– Îndură-te, fii bun, Uranus, îi cerea ea nemângâiată, în timp ce lacrimi de izvoare îi lunecau peste obraz. Fii bun, Uranus, dă-le drumul! Nu merită osânda asta niște copii nevinovați. Îți stau chezașă pentru dâșii că nu îți vor răpi puterea, dacă vei fi mai milostiv...

Zeul Uranus era însă crud și neînduplecat. Ținea la stăpânirea lui. Nu se înduioșa deloc, când își vedea soția plângând. Și s-a răstit către zeiță:

– Vezi-ți de rosturile tale... Nue-n căderea ta să judeci faptele ce le hotărăsc...

Era teribil când striga și când se supăra Uranus, și Gheea n-a mai spus nimic. Și-a-năbușit plânsul în piept și și-a plecat, tăcută, fruntea.

– Mă voi supune!... i-a răspuns.

Însă, în gându-i, tot atunci s-a hotărât să-l pedepsească pe soțul său ne-ndurător.

Prin farmece necunoscute, Gheea a scos din sânul ei un diamant strălucitor. Din el zeița și-a făcut o armă ca o seceră. A pătruns apoi, pe furiș, când Uranus se odihnea, până în Tartarul adânc. A deschis porțile uriașe, ce erau tot de diamant, prin vrăji numai de ea știute. S-a strecurat prin întuneric, până la fiii ei, titanii, și i-a-ntrebat cu glas șoptit:

– Care dintre voi ar fi în stare să îl înfrunte pe Uranus? Știți că nu poate fi ucis, pentru că-i zeu nemuritor. În schimb el poate fi învins cu arma asta sclipitoare. Cine se-ncumetă să fie stăpânitor în locul lui?

CRONOS PRIMEȘTE LUPTA CU URANUS

Toți au tăcut înfricoșați de vorbele cutezătoare. Uranus era tatăl lor. Cum să-și lovească ei chiar tatăl, deși îi pedepsise greu? Apoi zeul era puternic și față-n față nu puteau să îl doboare nicidecum. Iar pe furiș, fiii, titanii, se rușinau să dea o luptă.

Toți au tăcut afar' de Cronos. El era foarte îndrăzneț și, în același timp, șiret. Și îl ura pe tatăl său, pentru că-l aruncase-n Tartar, deși era nevinovat. Dorea de mult să se răzbune, să pună mâna pe putere, și iată cel mai bun prilej.

S-a apropiat de mama sa și i-a răspuns, tot pe șoptite, că este gata să se lupte și să-l doboare pe Uranus din cerul lui nemărginit.

Fără să stea prea mult pe gânduri, a luat în mână secera și, ascunzându-i, plin de grijă, tăișul ei scânteietor, s-a furișat pe porți afară. Pe urmă, sfătuit de Gheea, s-a ascuns după niște stânci. Din acel loc putea să vadă, în depărtare, orișice; dar el nu putea fi zărit.

A stat acolo până noaptea, pândind cu dinții încleștați, așteptând clipa potrivită când va putea să îl lovească pe tatăl său, zeul Uranus.

Știa că lupta-i cu primejdia și mai știa prea bine Cronos că neizbânda ar fi dus la pedepsirea lui și-a Gheei. Uranus i-ar fi osândit la chinuri înfricoșătoare.

Deci trebuia neapărat să-l învingă pe cârmuitorul de pân-atunci al cerului. Nu mai putea să dea-napoi.

Deodată l-a zărit că vine... Zeul Uranus, din înalt, se coborâse pe pământ, ducând cu sine noaptea neagră, cătând-o pe soția lui.

Din ascunziș a sărit Cronos cu secera în mâna dreaptă. Până să ia aminte zeul că e pândit de fiul său, titanul l-a lovit în pân-tece⁴.

Uranus a căzut în tină. Rănit în pân-tece, plin de sânge, se zvârcolea pe jos strigând:

– Cronos, îți doresc să ai parte, cândva, și tu de-aceeași soartă pe care o am astăzi eu! Da! Te blestem, fecior nevrednic! Blestem de tată și de zeu... Blestemul meu se va-mplini oricât ai fi tu de șiret...

Dar Cronos n-auzea nimic. El biruise. Era beat de bucurie și de triumf. A poruncit să se deschidă larg porțile de diamant. Și frații lui, ceilalți titani, s-au grămădit iute la porți și au ieșit afară toți.

– Eu v-am scăpat! le-a rostit dânsul, cu trufie.

Acuma noi suntem stăpânii.

– Îți mulțumim, a spus Ocean. Dar tu ești fratele cel mic și nu se cade să ajungi cârmuitor peste ceilalți. De drept, stăpânul aș fi eu, căci sunt mai mare și-nțelept. De mine doar ascultă toți...

Cronos atunci l-a înfruntat:

– În lupta grea care s-a dat, nimeni nu s-a grăbit să-mi vie cât de puțin într-ajutor. Și-acum, Ocean, tu vrei puterea? Nu este drept și nu ți-o dau...

Ocean se cam întunecase. Părea că o să-nceapă zarva. Dar Cronos l-a înduplecat pe fratele său mai în vârstă, spunându-i c-o să-l facă sfetnic.

Și-n sfârșit, după multă vorbă, s-au înțeleș să-l recunoască pe Cronos drept cârmuitor. Ceilalți titani și titanide urmau să fie sfetnici lui.

Așa a luat Cronos puterea⁵ peste pământ și peste cer. Visul pe care și-l făcuse titanul cel ambițios, în timpul cât șezuse-nchis în veșnic mohorâtul Tartar, acum, iată, și-l trăia. N-avea de cine să se teamă, căci frații și surorile

țineau cu el, îl ajutau. Putea să cârmuiască-n voie... Să facă tot ce-i va plăcea. Și, mulțumit, a hotărât să-și ia în primul rând soție.

Și-a ales-o pe mândra Reea⁶, cea mai frumoasă titanidă. Și a făcut o nuntă mare... O nuntă cum nu se văzuse până atunci în Univers. La nuntă au venit titanii și titanidele în păr... Au râs și au benchetuit. Se bucurau că sunt stăpâni. Dar nu știau că-n vremea asta zeița Nix⁷, adică noaptea întunecată, misterioasă, ce se ivise tot din haos, se hotărâse să-l răzbune pe zeul izgonit din cer.

Ea îl văzuse pe Uranus lovit, însângerat de Cronos, pornind către o insulă ca să-și găsească adăpost. Și asta n-o putea uita prietena lui Uranus, noaptea. Mai mult, Uranus o rugase să îl răzbune în vreun fel, să-i pedepsească pe titani. Noaptea voia să-i îplinească această rugămintă a sa.

Și-n timp ce Cronos sta la nuntă, benchetuind nepăsător, zeița Nix năștea din beznă niște odrasle monstruoase. Odrasle ce aveau să poarte nenorocire pe pământ. Astfel ea îl aducea în lume pe Hipnos – somnul plin de vise și de fantasme-ntunecate; Eris – discordia cea cruntă; Nemesis – aspra răzbunare; Apate – care-avea puțința să-i amăgească și să-i înșele pe zei și pe oameni deopotrivă; pe Ker – adică nimicirea, și pe Tanatos – zeul morții.

– Aș vrea să văd, zeule Cronos, strigase cu glas tare Nix, cum îți va fi domnia ta, ce-ai dobândit-o mișelește de la Uranus, înstelatul... O, să te văd, tirane Cronos, care te veselești atât la nunta ta cu mândra Reea!

Astfel începea domnia zeului Cronos cel șiret, sub blestemele lui Uranus și uneltirile zeiței, care-și acoperea tot trupul sub un văl lung, întunecat.

Note

1. Oceanul și zeița titanidă Tetis erau socotiți drept părinții tuturor râurilor, în număr de 3 000, cum, spuneau legendele eline, și ai celor 3 000 de nimfe, numite oceanide. Alt titan, Hiperion, și cu soția sa, Teea, i-au odrăslit pe Helios – Soarele, pe Selene – Luna și pe Eos – aurora; iar Eos, aurora, la rândul ei, căsătorită cu Astreu, a născut toate stelele care lăcesc pe boltă, Luceafărul de dimineață și cele patru vânturi: Boreul – vântul năprasnic dinspre miazănoapte, Eurul – vântul prielnic din răsărit, Notul – vântul de la miazăzi, cel aducător de ploaie, și Zefirul – vântul răcoros de la asfințit.
2. Într-un imn atribuit bătrânului Homer, Gheea era slăvită astfel: „Eu voi cânta pământul... străvechea mamă a tuturor, aceea care nutrește toate ființele răspândite în lume. O, te salut pe tine, mamă a zeilor, soață a lui Uranus înstelatul. Îndură-te, fii binevoitoare cântecelor mele și dăruiește-mi o viață fericită!...“
Imnul o slăvea în acest chip pe Gheea, pentru că vechii greci, elinii, socoteau că din unirea Pământului cu Cerul și din urmașii lor s-a născut tot ce se găsește în Univers: astrii, lumina și vânturile, apele și ființele vii, ba chiar și nesfârșitele cortegii de zeități ce populau Olimpul și întreaga lume.
3. Râul de foc și smoală, care înconjura Tartarul, era numit de către elini Fleghietonul.
4. Povestirea luptei pe viață și pe moarte dintre Uranus și Cronos a făcut-o poetul Hesiodo, în poemul său „Teogonia“. Din versurile lui s-au inspirat, în decursul veacurilor, mai mulți pictori și sculptori. Dintre toate aceste opere de artă, cea mai impresionantă pare a fi tabloul zugrăvit de pictorul Vasari, intitulat: „Mutilarea lui Uranus“. În mijlocul tabloului, artistul a pictat Pământul. Cronos, un băietan, a ieșit din ascunzișul său și l-a atacat pe Uranus cu secera de diamant, dată de mama sa,
5. Gheea. Zeul Cerului înstelat a căzut. Gemând de durere, și-a blestemat feciorul să fie și el cândva doborât de propriul său copil.
6. Cronos – la romani, Saturn – se confundă, în concepția elinilor, cu timpul care se scurge.

„Tempus edax Verum“ – „timpul care distruge totul“ – cum zice Ovidiu, într-o expresie rămasă celebră. Domnia lui Cronos simboliza tocmai această putere a timpului asupra întregii lumi. De aceea, uneori artiștii obișnuiau să-l zugrăvească sau să-l sculpteze pe Cronos cu umerii înaripați (timpul care zboară), având alături de el globul și un orologiu cu apă, o clepsidră. În mână are, de cele mai multe ori, secera cu care l-a doborât pe tatăl său, secera care înseamnă sfârșitul tuturor lucrurilor.

7. Reea – la romani, Tera – închipuia, pentru elini, tot Pământul, ca și zeița Gheea, a cărei fiică era. De aceea avea aceleași însușiri ca ea. Căsătoria ei cu Cronos urma să le dovedească oamenilor din Antichitate că timpul hotărăște cele care se petrec pe pământ. El este tatăl tuturor ființelor și tot el le înghite, cum se va vedea mai târziu din legendă.
8. Zeița Nix – noaptea cea veșnică –, căsătorită cu Erebul, întunericul cel mohorât din subteranele pământului, a avut la început două odrasle: pe Eter – lumina veșnică; și pe Hemera – ziua care înveselește sufletele oamenilor.